»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА И ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију
А РУКОПИСИ
уредништву »БРАНИКА« у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«

на годину	К 32·—	40·— дин
на по године	К 16·—	20·— »
на четврт године	К 8·—	10·— »

Поједини бројеви стају 10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација »Браника« налази се у кући дра Мих. Полита-Десанчића, грчко-школска улица бр. 11.

Број 54. У Новом Саду, у петак 9. (22) марта 1907. Година XXIII.

Крпарење.

Месецима већ трају *преговори међу угарским и аустријским министрима* у погледу установљења привредног одношаја међу обема половинама наше монархије. Час иду угарски министри у Беч, а час долазе аустријски министри у Будимпешту. И у овај мах налазе се аустријски министри у Будимпешти и то са свима својим вишим стручним чиновницима, па кад су већ аустријски министри довели своје стручне више чиновнике, то су и угарски министри „ауаруковали“ са својим вишим стручним чиновницима. Ту се онда држе и посебна и заједничка саветовања, па кад се господа уморе од многога „саветовања“, онда се или таки у самом министарству држе обеди или се иде на посебне сјајне банкете. Тако је ових дана министар трговине Фрања *Кошут* дао у почаст аустријских министара сјајан банкет. Само кад би се са частима и банкетима могла решити заплетена привредна питања међу Угарском и Аустријом, али ево већ пролазе месеци, па никако да се министри и при преговорима у Бечу и при преговорима у Будимпешти крену с места!

Тешко је на *старој* основи подизати нову зграду, која би потребовала *нову* основу, да би могла издржати и сносити оно, како се замишља по плану нова зграда. Иначе такова нова зграда на старој основи мора увек бити скопчана са *крпарењем* и нова зграда остаће увек *крпеж*.

Државоправно поравнање од год. 1867. међу Угарском и Аустријом имало је сасвим јасно означена начела о заједници међу обема половинама наше монархије, која су нашла свога израза у зак. чланку XII. од г. 1867. и у потоњим законима. На тој основи, на тој јасно означеној заједници, постојао је одношај међу Угарском и Аустријом скоро четрдесет година. Но од лане, године 1906., кад су се партајски одношаји у Угарској сасвим променили те Кошутова, странка независности у огромној већини ушла у угарски сабор, сасвим је природно, да је морао бити потресен читав основ поравнању од г. 1867., јер се странка независности за скоро четрдесет година борила баш против државоправнога поравнања од г. 1867. Но у том се баш са парламентарним односима показала велика аномалија, велика неправилност. Независна странка, и ако је у огромној већини, није могла доћи до тога, да образује министарство из своје средине. Министарство је образовано из коалиционих странака, у којем је министарству независна странка добила тек три министра, дочим су сви други министри, па и министар-председник, узети из других двеју странака: из пучке и уставне странке. Обе ове странке стоје на основи поравнања од г. 1867., особито уставна странка, у коју су сви приврженици старе мађарске либералне странке приклонили своје главе.

Но садање мађарско коалиционо министарство мора имати особита обзира према огромној саборској већини независне странке, не само за то, што је председник исте странке Фрања *Кошут* као министар трговине члан министарства, већ и за то, што би независна странка са својом већином могла сваки час оборити садање коалиционо министарство.

Независна странка, и ако је за неко време оставила in suspenso своје такозване „народне захтеве“ о мађарској војсци и мађарској команди, није никако напустила свој захтев о привредној независности Угарске према Аустрији. Отуд се разјашњава, да је Векерлов кабинет морао ставити другој половини наше монархије захтев Угарске за промену основе од године 1867. у погледу привредне независности Угарске.

Но ту се таки у почетку показале велике тешкоће. Установљени привредни одношаји у државном животу не дају се као на пању пресећи. На основу досадањега државоправнога одношаја склопљени су *трговачки уговори са страним државама* и ове уговоре мора Угарска потпуно да респектује. То ни Кошутова странка не пориче. Ти уговори трају све до године 1917. и за то време Угарска не може апсолутно ништа учинити за привредну независност Угарске. Фрања Кошут, да би своје верне утешио, у своме недавном говору у Цеглиду особито је нагласио, да ће, чим истече рок трговачким уговорима са страним државама, *таки наступити постављање царинских ограда за Угарску* — Угарска таки узима у посед своје право на посебну царину.

Јесте! То би била Угарска власна да учини, али ако Угарска обложи великом царином аустријске фабрикате ради подизања своје индустрије, осим онога питања, да ли не ће трпети становништво Угарске, што ће дотле, док се не подигне угарска индустрија — а ово може дуго трајати — морати много скупље плаћати аустријске фабрикате, те се н. пр. скупље морати одевати — осим тога како ће стајати становништво Угарске, ако се по жељи аустријских аграраца обложи *извоз* Угарске, на пр. жито, брашно и т. д. великом царином, те тим и овако ниске цене постану још ниже?

У Аустрији превлађује та мисао, да, ако ће се у привредном погледу мењати основе од године 1867., нека се мења бар на *двадесет* година, да се једном до извесне сталности дође у обема половинама наше монархије. Но о овом у Угарској ни да чују! И заиста чудновато би било, везати се за двадесет година, кад се не зна, шта све може бити за двадесет година.

У промену, која би се имала предузети у привредним питањима, спада: *квота*, питање *самосталне угарске банке*, па установљена количина прихода од *потрошарине*.

Квота се и досада сваких десет година установљавала. Но у Аустрији држе, да Угарска много мање плаћа за квоту, него што би требала да плаћа, тако да већи део трошка за заједничке ствари (војску) сваљује на Аустрију.

Привилегија *аустро-угарској банци* (што издаје банке) истиче са г. 1910. Угарска хоће своју банку, да она независно снабдева Угарску са кредитом и да издаје за себе угарске банке. Но и ово има врло великих тешкоћа.

Но највећа тешкоћа постоји у установљењу прихода од *потрошарине*. У том питању разбијају главу они стручни виши чиновници, како угарски тако и аустријски. Тешко је то установити и прорачунати, што се купи у Угарској а потроши се у Аустрији, или обратно. Но у погледу потрошарине имала би и *Хрватска* своју да рекне, јер је она посебице према Угарској у многом оштећена.

По нашем мишљењу преговори, који се данас воде у Будимпешти међу угарским и аустријским министрима, тешко да ће доћи до резултата. Ваља остати или на старој основи од г. 1867., или створити нову основу. Друго је све *крпеж*.

Тога су мишљења и у другој половини монархије, где се већ говори: кад Мађари *неће* заједницу, а оно *кидајмо*, ми нећемо плакати за том заједницом.

Но лако је *теоретски* мењати основу привреднога државнога живота, али у *пракси* може такова промена да има ужасних последица за економски живот становништва.

△

Хоћемо ли протестовати?

Данас је већ потпуно јасно, да ћемо од патријарха Бранковића и епископата нашег узалуд очекивати, да према школској политици грофа Апоњија ступе у одбрану народно-црквене нам автономије. Патријарх Бранковић се данас не сме замерити влади. И од највиших нам автономних власти узалуд очекујемо да подигну свој глас у одбрану вероисповедних школа. Ни оне не смеју да се замере влади: патријарховом афером и њима су спутане руке.

Од митрополијских па чак и од епархијских власти не очекујемо данас ништа. Констатујемо само толико, да су оне заједно с патријархом и епископима немоћне, да бране автономију. Констатујемо, да у овако одлучним тренуцима, када нам најдрагоценије тековине наших предака, када нам скоро једина залога културне будућности стоји на коцки, сви ови позвани фактори нису ни прстом мрднули, да учине, што им дужност налаже. Констатујмо то па пођимо даље!

Здрава народна снага не почива ни у нашем епископату ни у врховним автономним властима. Давно је свестан дух народни потиснут с ових високих позиција, те се већ одавна повукао с ових видних положаја у црквене нам општине. Ту још не ћемо узалуд тражити здрави народни дух, који уме енергично стати на бранич својих интереса.

У нашим црквеним општинама још ћемо наћи будне народне свести, која се не ваноси лажним обзирима, већ јасно прозире, шта нам ваља чинити у интересу народне будућности. Не од више нам автономне власти, већ од малених црквених општина очекујемо још, да ће утерати у лаж оне, који тврде, да Србин погнутом главом очекује удар, који му се спрема.

И наше би црквене општине до сада без сумње у много већем броју протестовале против Апоњијевих пројеката, да вештачким начином није протуривано у народ уверење, да не вреди протестовати, јер и тако неће ништа помоћи. Као да родољубиву дужност треба испунити само онда, када ће „помоћи“! Или као да болесника треба лечити само онда, када ћа лечење „помоћи“, а када пак видимо, да му се не може помоћи, треба да га оставимо да болује без икакве помоћи.

А кад би то тако било, зашто је онда наш народ протестовао против Берзевицијева пројекта? Зар је тада више било изгледа, да ће протест помоћи, него ли сада? Не, онај, кога нешто боли, хвата се за то место нехотице и бесвесно а не размишља прво, хоће ли му то помоћи. Оноликo пак, колико су помогли протести против Берзевицијева пројекта, свакако би помогли и протести против Апоњијевих пројеката. Колико је дакле тада било оправдано протестовати, толико је и данас. Шта више и оправданије је, јер је Апоњијев пројект по наше школе у свему куд и камо гори од Берзевицијева пројекта.

Познато је, да је против Апоњијевих законских пројеката први протестовао православни епископат румунски — а гроф Апоњи је отворено и јасно одговорио, да протестовање ништа не помаже. Али унијатски епископат румунски није умовао српским умом; он се није ставио на наше комодно становиште; он није умовао као ми, већ ма да је знао, да ће и његов протест проћи онако исто као и протест православног епископата, ипак је енергично подигао свој глас против Апоњијевих пројеката, изнесавши у меморандуму, упућеном на сабор, све повреде црквене им автономије, које садрже Апоњијеви пројекти.

Да се и унијатски епископат румунски држао тога становишта, да не треба протестовати, када не ће помоћи, у јавности се никад не би знало, одобравају ли румунски унијати пројекте грофа Апоњија или не; никад се не би знало, да ли се и сви Румуни боре против њих, или само православни.

Тако је исто с нама Србима. Нико данас не зна, какво становиште ми заузимамо према Апоњијевим пројектима, а не знају због тога, што српски народ, поводећи се за онима, који кажу да не треба протестовати, јер протести не ће помоћи, још до данас није проговорио. А проговорити мора, протестовати мора онако исто, као што је протестовао против Берзевицијева пројекта, јер ћутати значило би исто, што и својевољно се одрећи својих вероисповедних школа.

Кад се пак ни од патријарха, ни од епископата, ни од митрополијских, ни од епархијских власти не можемо надати никаквој мушкој одбрани народних и црквених нам права — онда нам не остаје ништа друго, до ли да се обратимо нашим црквеним општинама, као последњим незаузетим и неразривеним тврђњама наше автономије, да оне у име српског народа представкама, упућенима на сабор, подигну свој глас у обрану својих вероисповедних школа. Не учине ли, нису ни достојне, да их имају.

#

Радикалско родољубље.

Више од недеље дана борили се наши посланици на сабору против злогласних Апоњијевих предлога о школама. Нарочито су Румуни отворили жестоку ватру против истога. Али румунски народ не оставља своје посланике осамљене, он хоће у тој борби да их и потпомогне. Њихови црквени великодостојници лично су предали министру Апоњију свој меморандум против његових предлога, у коме су достојанствено и мушки дигли своју реч против повреда, које поједине тачке тих предлога наносе њиховој автономији.

Њихов митрополит журно је сазвао црквени сабор, да и овај устане против повреда, које таким законским предлозима грозе њиховој автономији.

Румунски прваци су са женама својим отишли на саборске седнице, да ове као публика присуствују, кад њихови посланици буду устајали против злогласних предлога, да би зар и тиме доказали, како румунски народ и мисли и осећа заједно са својим посланицима.

Румуни на све стране сазивају народне зборове, који се ограђују против споменутих предлога, они су дакле у свима правцима створили агитацију, све силе своје напрежу, да одбију ту црну тичурину, која кружи над њиховом автономијом.

А шта раде Срби? Управо не Срби, него радикали, јер у овом сецесионом и коалиционом времену нема више Срба, него само радикала. Шта ради та срамна клика, која је својим демагошким средствима умела да поведе за собом невини српски народ? Она и даље тера свој стари занат. Заводи српски народ, продаје му тековине, а ради својих себичних смерова.

У овом судбоносном времену, када нам прети опасност, да ће нам школе тако рећи бити укинуте, радикали терају патријарха. Они заводе народ путем своје пачавре „Заставе", хране народ мржњом против патријарха, само да скрену пажњу народа са опасности, која му прети од Апоњијевих предлога.

Јесте ли ви, г. **ООне**, уговором то тако утврдили са грофом Телекијем и пресветлим Балом? Јесте ли за то испросјачили туцинданског црквени сабор, да у автономији произведете скандал и да га баците у народ као кост међу псе, да се народ њиме забавља, како не би опазио, каква се опасна игра одиграва у близини његовој?

Тако раде издајице народне, које постиже клетва народна.

Ено већ и Немци, ти најзатуканији владиновци међу народностима, траже збор, да дигну своју реч против повреда, само наши радикали то не чине. *Радикали не смеју* да се оградe против Апоњијевих предлога, јер су се заплели у патријархову ствар, те тиме себи везали руке. Њих влада тиме држи у шаху и они морају да ћуте. А кандидат њихов на патријарашки престо стругнуо је на Ривијеру, да би се после пред народом могао извињавати, како у то време није био дома, а да је био дома, он би заслужио јуначки устао у одбрану српских школа.*) Он је као онај Шваба, што је бегао: а кад га је Србин запитао: шта је сад, комшија? Ето, комшија, тучемо се.

Јесте, српски радикали су заведени једним поквареним човеком, они су изгубили главе и пливају у греху свога опаког вође.

Али тај грех ће пасти на читаву странку и ко ће онда бити одговоран пред народом? Мисле ли на то они родољубиви адвокати, доктори, проте, попови и учитељи у силној радикалној странци? Или њима није слободно ни мислити? Тим родољубима није свеједно, седео на патријарашком престолу Георгије или Габор, али им је свеједно, имали ми својих школа или не. Њима је главно „*грошољубље*", а родољубље под купус.

Па сад нека каже ко, да радикали немају љубави?

*) Предонисло се, те се вратио у Вршац, да буде радикалима у невољи на руци и себи од користи кад би хабер дошао да „стругао" у — Даљ. — Ур. „Бр.".

Расправа на угарском сабору о Апоњијевим предлозима.

(Наставак извештаја о CXXV. седници.)

И ми немађарски народи требали бисмо имати некаква права у овој домовини (*Живо одобравање на клупама народносним*). Шта више требали бисмо имати права, која нам осигуравају закони, санкционисани од Његова Величанства, те би како влади тако и Његову Величанству дужност била, да држава те законе као и остале друге.

Ту је 17 § з. ч. 1868: XLIV. Тај је актуалан сад, кад расправљамо о повишици плате државним учитељима. Тај законски параграф јасно и одлучно вели ово (*чита*): „Како је успех наставе с гледишта опште културе и благостања уједно и највиша сврха саме државе, то је држава дужна у државним школским заводима по могућности постарати се, да се грађани ма које народности, који живе заједно у већој маси, могу у близини свога краја образовати на матерњем језику, све док не почне више академско образовање."

Дакле они наивни људи, како их изволесте назвати, помишљали су на то, да се само на основу културе и осећаја могу ујединити сви народи у држави. Јер, славни саборе, народно јединство не чине ни народносни осећаји, ни народносни језик, ни то, да ли дете говори мађарски или не, већ јединство осећаја у свих грађана ствара јединство државе. (*Живо одобравање на клупама народносним*).

Због тога, славни саборе, када су прошле владе толико пропустиле, када прошле владе нису ни покушале да прибаве важности и приведу у живот ни један параграф народносног закона, онда би, држим, сада већ било време, да се врло поштовани господин министар просвете сада, кад расправљамо овај предлог, стави на то становиште. (*Одобравање на клупама народносним*). Јер, славни доме, до сада нема у свој држави ни једне ни основне ни средње ни друге какве школе, коју би влада о државном новцу требала подићи у народносним крајевима. Питам сада: ако у коме од вас има поштовања према праву и правичности, зар не осећа, да овде стојимо пред веома неприродном ситуацијом? Зар не осећа сваки од вас, да би требало бити немогуће, један санкциониран закон не приводити у живот а у исти мах захтевати од држављана, да поштују законе? Ако влада и Његово Величанство, које је санкционисало законе, трпе, да се они ногама газе, не могу очекивати, да имају ауторитета пред народом. Тврдим, да су све прошле владе криве томе, што су народности неповерљиве према влади, неповерљиве према краљу, јер народносни закон никад није приведен у живот већ је само створен и санкционисан.

А какво би требало да буде образовање женскиња у државним основним школама? Код нас је потребно свакој народности оставити, да има своје основне школе и да се у државним основним школама, које се налазе на народносном територијуму, предаје на језику дотичне народности. Треба оставити могућности за неговање традиција, јер само тако може процвасти једна држава. Јер што се народног а у првом реду женског образовања тиче, ту би нарочито велику пажњу требало поклонити томе, да се обуче у свима гранама домаћалука, да се обуче у свима оним предметима, који припадају специфичном женском позиву. Тек када наши министри и просветне владе буду у народним школама ударили темељ томе развићу, тек ће тада питање о феминизму, место да постане акутно, изгубити сву своју привлачност.

Цео је пак законски пројект логичан низ погрешака, због којих ће штете претрпети баш они, ради којих хоће да га приведу у живот, т. ј. народни учитељи. Ја веома поштујем државне учитеље, што и сами увиђају и што су имали храбрости изјавити, да ће овај закон створити могућности, да се под плаштом награђивања заслуга награђују политичке услуге, те и само учитељство радо пристаје на то, да се број правих учитеља повиси, јер је већ и самим учитељима досадило, да их непрестано употребљавају за политичке сврхе, тумачећи то тако, да је сваки учитељ дужан на пољу мађаризације развити највећу делатност, а под том патриотском делатношћу не разумевају само то, да је учитељ дужан овдашњу децу поучавати мађарском језику, већ под родољубивом му дужношћу разумевају и то, да учитељ мора свакој влади метанисати, да се учитељ мора погнути пред сваким министром те примити на себе кортешке дужности.

Лепо је од учитељства, што не ће то да отрпи, јер с једне стране види, какве се непријатности развијале отуда у прошлости и какве се могу развити у будућности а с друге стране мора бити приправно, да ће те прилике постати још и горе, да ће поједине владе још већма моћи употребљавати учитеље за кортешке сврхе, будући им је то у власти, те ће оном учитељу, који се као кортешко средство показао поуздањим, повисити плату, преместити га на боље место, унапредити га, напротив онога учитеља човека независна и самостална мишљења, који своје назоре буде отворено исповедао, теоризираће, не дозвољавајући му, да напредује.

О одржавању дисциплине у школама најбоље би било категорички изјавити, да примењивање телесне казне чини дисциплинаран преступ. У закону би категорички и јасно требало утврдити то, да примењивање телесне казне, па ма каква била, ма у ком случају, чини дисциплинаран преступ. Под изразом „грубо понашање" могу се разумевати врло различите ствари, јер према неком детету су већ две три оштрије речи грубо понашање, другом пак детету ни то није грубост, када га добро изоште. То дакле зависи од субјективног схватања деце, односно родитеља или учитеља у сваком појединoм случају.

Може се пак догодити и то, да државни надзорник усхте начинити места каквом протекционом детету. Намере садашњег или тадашњег министра могу бити врло племените, али поглед не допире свугде, тако да је учитељ заиста изложен милости и немилости школских надзорника.

Много сам размишљао о томе, зашто је било потребно, у такав законски пројект, којим се уређује плата државних учитеља, уметнути такав параграф, чија се цела садржина налази у кривичном законику. Јер ако учитељ заиста учини какав криминал, зашто је ту криминални законик и криминални суд? После подужег размишљања дошао сам до тога уверења, да је тој чињеници сврха била једино то, да кодификатор могао прокријумчарити овамо онај део 172 §. кривичног законика, који говори о дражењу против народности; само је због тога кодификатор створио тачку с.) да би отуда могао изоставити реч „народност", дакле због тога, да би могао казнити учитеља, ако би изјавио такво што, што вређа вереске осећаје једног дела његових ученика, било то у школи или изван школе, било речју или писмено, било сликом и т. д.

(Свршиће се извештај о CXXV. седници).

НОВИ САД, 8. марта 1907.

— **Срби Бачког Петрова Села нису усамљени.** Глас, који је одјекнуо из Бачког Петрова Села, није остао без одзива. Слаб је то до душе, опет усамљен одзив, али се мора забележити с хвалом, шат прену и друге наше општине па и оне даду од себе гласа. Честити црквени одбор српске православне црквено-школске општине у **Српском Крстуру** решио је у својој седници од 2. (15.) о. м. под председништвом свога председника Спасоја *Јајачина*, да се огради против Апоњијевих законских предлога о школама и да сазове ванредну скупштинску седницу, којој ће предложити, да заузме одлучно становиште против горњих законских предлога. Уједно је српско-крстурски одбор, по угледу на Петровоселце, решио, да се умоли темишварски епархијски школски одбор, исто тако и сви посланици на народно-црквеном сабору и Срби посланици на угарском сабору а и све православне српске црквене општине у карловачкој митрополији, да сви у свом делокругу својим путем и начином, свим уставним средствима пораде против Апоњијевих законских предлога о школама и да што пре настоје, да се ти законски предлози скину с дневног реда или бар измене у том правцу, како не би били опасни по нашу народно-црквену автономију.

Евала честитим Србима Српскога Крстура! Дај Боже, угледале се на њих и на Петровоселце и све остале наше општине!

Овај час добисмо радостан глас и из **Соколовца** код Беле Цркве, да је онде 1. (14.) о. м. одржана скупштина, на којој је решено, да се протестује против Апоњијевих предлога. Евала и честитим Соколовчанима!

— **Слобода избора у Угарској.** Оставком народносног посланика Јехличке остао је упражњен бавански изборни округ, у коме је прекјуче одржан избор. Борила се три кандидата: др. Милан Иванка с програмом словачке народне странке, Михаило Деметер с програмом пучке и Јулије Шагоди с програмом демократске странке. Тога су последњег истакли Чивути само тога ради, да не би морали гласати ни на народног ни на католичког кандидата. Највише је гласова добио словачки кандидат, али апсолутну већину није добио, те ће између њега и кандидата пучке странке доћи до накнадног избора. Тај избор морамо нарочито забележити, јер нам пружа карактеристичну црту о слободи избора у Угарској. На дан избора било је на биралишту концентрисано 420 пешака, 100 коњаника и 250 жандара, дакле укупно 670 бајонета, а гласало је укупно 1700 бирача. *Дакле на свака три бирача по један бајонет.*

— **Румунски народни зборови.** Народносни посланици румунски употребиће ускршње ферије државног сабора, да по свим крајевима, у којима станују Румуни, приреде народне зборове, који ће протестовати против Апоњијевих пројеката. Први такав збор одржан је у недељу у Абрудбањи. На овом збору беху заступљени бирачи алвиначког и мађаригенског среза. На збору су говорили против Апоњијевих пројеката народни посланици Вајда-Војевод и Мању.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

— **Перзија.** Перзијски шах као да се спрема, да из небуха растера народну скупштину, која већа у Техерану. Више него хиљада неког номадског племена, које је шаху слепо одано, за последњих су дана дошли у Техеран а куд и камо још веће масе биће уквартиране у најближој околици Техерана. Има осим тога у Техерану тридесет козака — веле: без коња — који су дошли да одмене заштитну момчадију код конзулата у Керману, Керманшаху и Испатану. Руско посланство има стражу од четрнаест момака.

ДОПИСИ.

Ада, 2. марта 1907. (*Црногорски уметник*). Ових дана имаћаемо у својој средини уметника Црногорца, г. Ницу *Вукотића* са Цетиња. Када је дошао у Аду и рекао, да ће приредити забавно вече с певањем, нисмо знали, како да се нађемо, јер Црногорац певач и комичар: то је готово невероватно; знали смо до сада, да Црногорац уме бојак бити, али не и то, да уме и публику тако забавити и очарати. Имали смо прилике досад код нас слушати Симу *Јовановића*, комичара, али такова је разлика међу њима двома, да се скоро не може ни упоредити. Као шегрт и мајстор. Ми испратисмо из свога круга драгога госп. Вукотића комичара, и умилног певача севдалинака, и молимо браћу Србе, да га раширеним рукама дочекају, камо год дође, јер је то и заслужио.

Раде.

Новости из места и из народ.

Нови Сад, 8. марта 1907.

— **Симфонијски концерат.** У недељу 11. (24.) о. м. биће у редутској дворници Мајерова хотела уобичајени пролећни симфонијски концерат, који пуковнијска музика ц. и кр. петроварадинске пешачке пуковније бр. 70. даје сваке године у добротворну сврху. Ове ће се године концерат приредити у корист јубиларној закладе за војничку сирочад. Програм овом симфонијском концерту веома је одабран. Свираће се грандијозна увертира у Вагнерова „Танхајзера“, Листова друга мађарска рапсодија, Пшибикова руска постојница, серенада Петра Чајковског, један став (Allegro con brio) из Бетовенове бесмртне Еројике и Сметанина „Влтава“. Концерту је почетак у пет сахата по подне а улазна је цена од особе једна круна, за ђаке шездесет цотура. Улазнице се могу напред добити у књижарници Браће М. Поповића.

— **Намештен је мост.** Понтонски мост међу Новим Садом и Петроварадином, који је ове зиме и сувише дуго био разваљен, намештен је пре неки дан на ново те је сад јаче оживео саобраћај међу Новим Садом и Сремом.

— **Новосадски годишњи вашар,** који је одржан у прошлу недељу, није био бог зна како жив, ма да је време баш тога дана било веома повољно. Дотерало се прилично коња и рогате марве, али је овима цена била тако претерано велика, да је једва дошло до пазара. Продано је свега 207 коња и рогате марве и 1349 оваца и свиња.

— **Са српског престола.** Госп. Милош *Ралетић*, члан фирме Дунђеров и Ралетић у Новом Саду, верио се са госпођицом Марјом *Весићевом* из Чуруга. Нека је срећно!

— **Нови солгабирови.** За солгабирова новосадског среза изабран је досадашњи жабаљски солгабиров Исидор плем. *Николић*, на његово место у Жабљу долази досадашњи кулски солгабиров Тома *Сечењ* а у Кулу одлази за солгабирова Бела *Стрмлић*, досадашњи вармеђски подбележник.

— **Нова српска читаоница.** У Турској Кањижи су ондашњи Срби основали грађанску читаоницу. Правила јој је потврдило кр. уг. министарство унутрашњих дела те је читаоница 1. (14.) о. м. одржала прву своју главну скупштину, на којој се конститујисала, изабравши себи за председника Ђуру *Пинчића*, за потпредседника Гавру *Ковачевића*, за перовођу Миливоја *Кнежевића*, за благајника Миливоја *Чукурова*, за домара Вељка *Остојића* а за књижничара Маринка *Перкучина*. У управни одбор су изабрани: Живан *Видаков*, Вељко *Чукуров*, Максим *Нешков*, Марко *Бакалић*, Светозар *Перкучин* и Љубомир *Остојић*. До сада се уписало педесет чланова.

— **Крвави страјк на Чукарици.** Народна Скупштина у Београду ипак није према Лапчевићеву предлогу изабрала анкету, да подробно испита крваве догађаје код фабрике шећера на Чукарици, него је увојила предлог, да један судија води истрагу. Услед тога је министар правде одредио судију београдског варошког првостепеног суда Раду *Пачића*, да спроведе истрагу.

— **Изгубљена царница.** Читамо у београдској „Политици“: Царница, коју је за рачун српске државе водио г. Љуб. *Живковић* против краљице *Наталије*, коначно је изгубљена. Касациони суд у Букурешту потврдио је пресуду апелационог суда, којом се осуђује српска држава, да плати краљици Наталији око 600.000 динара у злату и да јој накнади сву плаћену таксу и све царничке трошкове.

Новости са стране.

— † **Марселен Бертло.** У Паризу је прекјуче у 80 години свог века напрасно преминуо славни кемичар Марселен *Бертло* (Pierre Angèle Marcellin Berthelot). Још је то после подне био у седници Француске Академије, али је био немиран, јер је тај дан позлило жени му, која је већ од неколико година амо патила од срца. Чим се Бертло вратио кући, одма је распитао, како је жени му. На то је син му, који је, као и отац, на свеучилишту професор кемије и физике, јавио: „Кукавна наша мама издахнула је овај час“. Бертло се ухвати за срце, крикне па се мртав стропошта на тле.

— **Нови витезови Златног Руна.** Његово Величанство наш краљ наименовао је витезовима Златног Руна ове особе: Вељема принца од *Хохенцолерна*, Алберта принца од *Белгије*, Илију принца од *Парме*, Конрада принца од *Баденске*, грофа Албина *Чакија*, грофа Александра *Апонија*, кнеза Карла *Траутмансдорфа*, Фрању Јосифа принца *Ауерсперга*, кнеза Карла *Кинског*, кнеза Хуга *Дитрихштајна*, Карла кнеза *Шварценберга*, грофа Андрију *Потоцког*, кнеза Ернета *Старембергa*, кнеза Јована *Хоенлое-Бартенштајна* и грофа од *Мерана*. Златно Руно је дворска одлика без икакве везе с политиком, али се кад и кад подељује и политичарима.

— † **Берихард Вердер.** У Берлину је јуче у 84. години свог века преминуо генерални ађутант немачког цара, некадашњи немачки амбасадор у Петрограду, генерал Берихард *Вердер*. Покојник је као посредник међу берлинским и петроградским дворовима за пуну четвртину века играо важну дипломатску улогу. Пуних седамнаест година, од 1869. од 1886., био је војни опуномоћеник у Петрограду и као такав је у руско-турском рату учествовао у руском главном стану.

НОВИЈЕ.

Софија, 7. марта. Истрага у ствари атентата против министра-председника *Петкова* није до душе још довела ни до каквих позитивних резултата, али се констатовало, да постоји разграната анархистичка задруга. Тој задрузи је припадао и пиротехничар војног арсенала *Блашков*, који је био сарадник тајног анархистичког органа „Слободно Друштво“. То откриће је навело полицију, да у Софији и по свој Бугарској предузме силна хапшења. Истрагом се доказало и то, да је Блашков хтео завереницима да даде бомбу, али то није учинио само за то, што није имао вере у *Петрову*, да ће одиста извршити атентат. Сам Блашков је исказао, да му је убица Петров говорио, како га је у убилачкој му намери утврђивао вођа радикално-демократске странке, посланик *Занов*. Као што јављају из Видина, онде је у кругу социјалиста младих људи било закључено, да се изврши атентат а коцка је одредила Петрова, да га он изврши. Влада намерава, да Собрању поднесе законски предлог, по којем ће се од сад применити преки суд на оне, који буду извршили атентате против министара.

Петроград, 7. марта. У једној улици петроградског прегрђа Охте убио је непознат млад човек шефа полиције потпуковника *Рађејевског*. Рађејевски је веома био омражен међу револуционарским радништвом, јер је често предузимао преметачине по кућама. Атентатор је умакао.

Букурешт, 7. марта. Побуњени сељаци су разорили чивутске радње у Ботошанима, у Урдушенију и у Харлави. У Ботошанима је војска пуцала, четири су сељака убијена а осморица су рањени. У Букурешту ће данас одржати велик ђачки збор у корист сељацима. Чивути држе своје радње затворене. Војска не даје, да дође до изгреда.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву „БРАНИКА“.

Поравнање међу Аустријом и Угарском.

Будимпешта, 8. марта. Конференције о поравнању, које су трајале три дана, довеле су у погледу потрошарине до неког зближења, али се модалитети практичног извођења још нису могли установити. У погледу железничких тарифа није се макло ни с места. Данас ће се састати оба министра-председника, да утврде, кад ће се почети наново преговарати, јер се Аустрија још нада, да ће моћи постићи поравнање на дуже него десет година.

Сељачки немири у Румунској.

Букурешт, 8. марта. Сељачки немири узимају огромне димензије. Сељаци иду оружани против дистриктних вароши. Јаши је цернирано од 30.000 сељака. Силна су добра опљачкана. Мобилизован је четврти војни корпус. Комора је решила, да се сазову све резервисте. Место Бирдиглајн је разорено. Број румунских бегунаца у Черновици је голем, понајвише су то Чивути. У Ботошанима су сељаци ухапшене своје коловође хтели силом да ослободе. Војска их је растерала. Положај Румуније веома је критичан. Сав је изглед, да ће доћи до огромне аграрне револуције.

Јавна захвала.

Новосадска српска ђачка омладина послала је од чистога прихода са својих летних забава половину „Слози“, друштву бивших ученика и ученица гимназије новосадске, а другу половину, у износу од К 211·92, потпорном фонду Кола Младих Срба у Будимпешти. „Коло Младих Срба“ изјављује овим путем највећу захвалност ревносној омладини на њезину труду и настојању, да тај скоро основани потпорни фонд овако лепом свотом увећа. Хвала вам, браћо!

У *Будимпешти*, 17. марта 1907.

Председник: **Душан Малушев**, Тајник: **Милан Вакањац**, stud. iur.

Одговори уредништва.

Гд. **С. Н.**, учитељу у **В. С. М.** Кад Ви сами признајете да се бавите са колпортажом радикалског органа, ма то било и посредно, то није нужно да се перете и правдате. Ваш допис „Бранику“ је врхунац радикалске безочности и бесомучности. За Вас и није „Браник“ да га читате, јер сте сувише ограничени, да бисте га заједно са радикалском тевабијом могли разумети, па онај одабрани српски свет, који чита „Браник“, тај би морао протестирати, кад би знао, да га читају и људи Ваше багре. Код Вас је педагогија спала на врло ниско грање, кад су Вам идеали „Заставине“ вође. Волели бисмо да чујемо, како Ви тумачите деци шесту заповед божју.

ТРГОВИНА.

НОВОСАДСКА ПИЈАЦА.

ИЗВЕШТАЈ

од 8. (21.) марта 1907. г.

Пшеница I. квалитет	— — К	14·40	п.
„ II. „	— — „	13·60	„
Зоб — — — — —	„	14·20	„
Јечам — — — — —	„	12·40	„
Кукуруз: — — — —	„	—·—	„
окрњен (стари) —	„	9·80	„
нови — — —	„	—·—	„

Довози: прилични.

Расположење за куповање: добро.

Продато је: 350 мтц. пшенице; 40 мтц. зоби, 30 мтц. јечма и 350 мтц. кукуруза.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Петар Крстоношић**

Припослано.*)

ИЗЈАВА.

У нашој варошици Мокрину, где је до 7000 душа Срба, доброга и побожнога народа, нема много лопостора, али има два олоша, незадовољника у смотрењу неговања слоге и међусобне љубави, који, као надрикњиге, нису ни налик једном умногоме поља борцу и држе, да су кашиком мудрост поскрали, али из окореле неучтивости испљуваше арсеникумски јед на мене у допису „Заставе“, 22. броја, од 18. фебруара 1907. Али мали су они, да мене код мога народа огаде, који је народ мене после 25 година капеланисања једногласно за пароха изабрао. Пробано је то гадно дело и пре мога избора, али им није упалило, па ево и при избору посланика на народно-црквени сабор осташе у запећку.

Жалосно је то искуство, да српске публицисте не могу без простачких личних увреда објективни бити, а још је жалосније, да „Застава“ таковим дописима радо места даје.

О саопштењу, кога споменути допис из Мокрина садржава, не налазим за вредно говорити, само толико јављам поштованој публици, да касателно потворе и увреде моје личности код надлежнога поротног суда тужбу подносим.

У *Мокрину*, 3. (16.) марта 1907.

Васа Кадић,
парох.

*) За ствари под овом рубриком не одговара редништво овог листа ни у ком погледу — Ур. „Бр.“

ОГЛАСИ.

Ђорђе Нота

МУШКИ КРОЈАЧ

НОВИ САД, хлебарска ул. бр. 8.

На берлинској академији за кројење одликован почасном дипломом.

Препоручује своје богато стовариште енглеских и француских штофова.

Тачна и модерна израда! Солидна цена.

38 9—52

ОГЛАС.

Даје се радницима на знање, да је слободно долазити на рад у ПЕТРОВАРАДИНСКЕ винограде.

143 1—1

ПРОМЕСЕ

Потиско-Сегединских срећака.

Главни згодитак

К 180.000

и 5 згодитака по К 2000·—

Жребање 1. априла

Цена К 7·—

Издаје

Мењачница Централног Кредитног Завода у Новом Саду.

Поштом шаљемо промесе, кад нам се поред цене пошаљу још 35 пот. за поштарину. 129 7—

На захтев и поштанским позајмљем.

Позор г. г. трговцима!

УСКРШЊЕ

дописне карте

наслов по жељи: **Српски, Хрватски, Мађарски** и **Немачки** што ваља при поручивању навести колико од којих.

Цене Нетто:

За 100 ком. добро сортираних карата 4·— 5·— 6·— 7·— и 8·— круна.

Ко нам пошаље у маркама 70 филира добија 10 ком. ускршњих карата на којима ће оловком бити забележена цена по 100 ком.

Издавачка књижарница

А. ПАЈЕВИЋА

(С. Огњановић)

133 3—5 у Новом Саду.

Ко

хоће да нађе сигурне помоћи и спаса

при страшним јаким боловима

ревматизма,
костобоље,
ишиаса,
невралгије,

тај нека покуша једаред

најновије средство

„Самол“ је маст, која се у тубама по К 1·50 и К 3·50 (које дуго траје) може добити у свакој апотеки.

Ако апотека у Вашем месту можда још не држи „Самол“ а Ви пишите на главно стовариште.

Главно стовариште

код ЈОВАНА ФИЛО-А, апотекара, Будимпешта, *Mátyás-tér 3.* „Самол“ садржи као снажан саставни део до сад непознату супстанцију, чије згоговљавање је у многим државама патентирано. Опробана је у амболаторији будимпештанске српске болничке благајне и у другим болницама од многих лечника и приватних особа. Уз сваку тубу има приложено упутство за употребу и лечничко мишљење.

63 18-24

П. к.

„Прва Задруга Срба Шајкаша за међусобно помагање и штедњу у Жабљу“ од постанка свога до данас преживела је 32 године свога живота. За то време је исплатила ова задруга свега пет „кола“ и за то се време њен рад постепено развијао и стално напредовао.

Из дана у дан — ма да у самом месту имаде још три и у оближњим местима по једна или више задруга — прикупљала је ова задруга у своје коло све више чланова и оданих пријатеља ове наше привредне и напредне установе.

Својим солидним, напредним и обазривим радом стекла је и код шире публике признање и поверење, своте поверених јој улога на штедњу, према месним приликама, знатне су и тиме је задруга, поред свога честичарског капитала, добила доста снажне потпоре и повеће готовине на расположење, тако, да јој је било могуће у последње време, поред највеће утакмице (конкуренције), бројевима потврдити и исказати огромне послове, који су врло повољне успехе постигли и посве пробитачне користи донели.

И баш ти успеси и тако напредовање изазивају природну потребу код ове задруге, да, поред јачања тих туђих капитала код ње, повиси и повећа своју основну главницу, која ће за читавог трајања и опстанка друштвеног бити стална и неће бити изложена повременим променама, као што је то случај код свију задруга ове врсте. И у томе се баш разликују деоничарска друштва од оваких задруга, јер јачина као и сталност деоничарске главнице постизава свагда сигуран и поспешан рад, а поред тога још, што је већи и сталнији капитал тога друштва, тиме све то бољу и сигурнију гаранцију пружа својим улагачима и осталим повериоцима за поверене капитале.

Ти су разлози и побуде руководили главну скупштину ове задруге, држане 1. (14.) фебруара 1907. године, кад је једногласно закључила (који је закључак бројем 2875|1907. Р. кр. судбеног стола у Новом Саду одобрен):

да се ова Задруга претвори у Штедионицу деоничарско друштво и овластила је управу, да тај закључак изврши.

*

Управа, извршујући закључак скупштине, решила је, да за упис деоница изда овај

Проглас (Prospekt):

Прва Задруга Срба Шајкаша за међусобно помагање и штедњу претвара се у деоничарско друштво под именом:

„Прва Српска Шајкашка Штедионица

деоничарско друштво

У ЖАБЉУ“,

са основном главницом од Круна 50.000·—, подељеном на 1000 комада пуноуплаћених деоница по Круна 50·—, које деонице гласе на име.

За случај, да се већи број деоница пријави и упише, управа задржава себи право, да може уписани број деоница као и основну главницу повисити.

По нацрту основних правила, који је управа спремила,

цел је друштву:

а., да у народу побуди и развије осећаје за штедњу;

б., да прикупљањем уштеђених главница издаје на камату и тиме помаже развитак производње, заната, трговине и радиности.

Друштво се оснива на 30 година, рачунајући од уписа у регистар трговачких фирми.

Седиште Прве Српске Шајкашке Штедионице деоничарског друштва је у Жабљу.

По свакој деоници плаћа се при упису по К 1.— у име основних трошкова.

Деонице се плаћају на овај начин: по свакој уписаној деоници полаже уписник у заводску благајницу:

I. рату	закључно до 31. маја	1907.	—20%—	К 10·—
II. „	„ „ 31. августа	„	—40%—	„ 20·—
III. „	„ „ 31. децембра	„	—40%—	„ 20·—

тако, да све деонице до 31. децембра 1907. буду потпуно уплаћене.

Честичарима ће се урачунати као уплата на деоницу уплаћена свота од К 72·— од које ће своте сваки честичар, који не би више деоница бележио, после редовне главне скупштине вишак од К 22·—, као и сву дивиденду, која донде припада, и део од резервног фонда, који припада, исплаћено добити.

Они пак честичари, који би више деоница бележили, тако, да њихова уплаћена свота са дивидендом и примереним делом резервног фонда не достиже висину бележених деоница, дужни су до 31. децембра 1907. ону разлику у готовом уплатити, у роковима, који су горе означени.

Честичари имају право првенства на упис деоница и могу уписати и већи број деоница од онога броја, који исплаћују са уплатама својих честица.

Закључни је рок бележењу деоница 20. децембар 1907.

Уписници могу деоничарску главницу у напред, целу или у више рата, унапред исплатити.

Ко не би одржао и уплаћивао одређене рате, губи право на деоницу, и све, што је уплатио, уноси се у резервни фонд.

Кад се уплати потпуна свота од К 50·— по деоници, тада ће се г. г. уписницима издати деонице а дотле ће важити благајничке потврде о уплаћеним свотама.

Са завршним рачунима ће на дан 31. децембра 1907. год. „Прва Задруга Срба Шајкаша за међусобно помагање и штедњу у Жабљу“ свој рад као такова завршити, те претварањем ове задруге у штедионицу деоничарско друштво прима Штедионица сву активу и пасиву задруге на основу билансе, састављене 31. децембра 1907. год. и преузима све обвезе задругине.

*

Пуштајући овај проглас у јавност, умољавамо како нашу г. г. честичаре, тако и осталу поштовану публику, који желе деонице овога завода имати, да приступе уписивању, које може извршити у заводу, или на захтев шаље се поштом проглас дотичноме.

У *Жабљу*, из седнице управног одбора „Прве Задруге Срба Шајкаша за међусобно помагање и штедњу у Жабљу“, држане 10. марта 1907. г.

Чланови управног одбора »Прве Задруге Срба Шајкаша за међусобно помагање и штедњу у Жабљу«, као оснивачки одбор Прве Српске Шајкашке Штедионице деоничарског друштва у Жабљу:

ПРЕДСЕДНИК:

Теодор Милошев.

ЧЛАНОВИ:

Коста Михајловић, Стеван Стојшин, Коста Бељин, Стеван Врбашки, Јоца Злоколица, Рада Грбић, Лазар Чонкић, Младен Грбић, Јаша Апић, Велимир Плачкић, Мартон Винце.

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«

Штампарија деоничарског друштва »Браника«